

W ZESZYCIE

– Zeszyt poświęcony jest gwarom i różnicowaniu regionalnemu polszczyzny dawniej i dziś. Gwara jako mowa społeczności oralnej opiera się na przekazie międzypokoleniowym. Duża część lokalnej leksyki funkcjonuje w sferze zbliżonej do biernej znajomości, co w znacznym stopniu determinuje ograniczoność materiałów leksykograficznych. Znaczna część słownictwa podawana jest przez respondentów dopiero po jednoznacznej interwencji eksploratora.

– Różnicowanie gwar śląskich świadczy o bogactwie doświadczeń regionalnych tych ziem, podtrzymywaniu miejscowych tradycji, zwyczajów, obyczajów i obrzędów, ważności tożsamości lokalnych i „małej ojczyzny”. Może powinno być ono badane za pomocą paradygmatów korzystających z modelu użycia języka jako podstawy metodologicznej opisu.

– *Historia filozofii po góralsku* Józefa Tischnera stanowi interesujące źródło do poznania gwary podhalańskiej, kultury regionu i światopoglądu górali. Jednym z pojęć podstawowych dla tej wspólnoty jest **śleboda**, którą rozumie się jako afirmację samowystarczalności i siły duchowej.

– Gwarowe nazwy kobiet definiują je przede wszystkim w kręgu relacji rodzinnych, poza tym kręgiem kobiety oceniane są ze względu na wygląd, stan cywilny, sposób prowadzenia się czy zachowania. O szczególnej roli starszych kobiet we wspólnotach wiejskich świadczy rozbudowana rodzina słowotwórcza *gróski* w gwarach Warmii i Mazur.

– Leksyce związanej ze szkołą dialektologia poświęcała mniej uwagi, co przypuszczalnie wiązało się z przyjmowanym założeniem, że szkoła jest instytucją unifikującą język. Wyniki badań ankietowych wskazują, że w słownictwie tematycznie związanym ze szkołą dostrzec można różnicowanie geograficzne. Rozległy zasięg geograficzny niektórych leksemów oraz ich szeroka ekspansja społeczna pozwalają na traktowanie ich jako regionalizmów.

– Dawne nazwiska są nie tylko doskonałym źródłem wiedzy o człowieku i jego funkcjonowaniu w świecie, ale także o języku tej społeczności, zarówno o cechach dialektałnych, jak i cechach dawnej polszczyzny ogólnej. Nieocenionym źródłem badań nad antroponimią polską i dawną polszczyzną są książki metrykalne.

Dialektologia – gwary śląskie – eksploracja terenowa – oralność – słownictwo bierne – gwary śląskie – gwara podhalańska – śleboda – gwara mazurska – gwara warmińska – nazwy kobiet – kontakty językowe – zapożyczenia – geografia językowa – metoda ankietowa – leksyka gwarowa – przybory szkolne – regionalizmy – nazwiska – gwary kieleckie.

Red.